

Игор Калиганов
1946 – 2025

IN MEMORIAM

През 2025 г. – в навечерието на своята 80-годишнина – вдъхновеният българист и изследовател на историята на славянските и балканските литератури Игор Калиганов напусна този свят. Оценен високо не само в славистиката, но с приносите си в европейското културно пространство, през 1997 г. той бе удостоен с премията в памет на митрополит Макарий (1482–1563), а през 2006 – с Международната премия „Св. св. Кирил и Методий“. Дейността му като българист бе отличена с почетни грамоти от Министерството на културата на Република България (1994 и 2000), с почетните знаци на БАН и на Руската православна църква, както и с най-високото българско държавно отличие – орден „Стара планина“ I степен (2000) за цялостно творчество.

Той е роден в Ленинград (дн. Санкт Петербург). Завършва Филологическия факултет на Ленинградския университет (1965–1970) и аспирантура в Института по славянознание и балканистика при АН СССР (1975). През 1976 г. защитава кандидатска дисертация на тема „Повесть о Георгии Новом в болгарской и русской литературе XVI в.“ (с научен ръководител А. Н. Робинсон), а през 1998 г. – докторската си дисертация „Георгий Новый у восточных славян“. От 1975 г. работи в Института по славянознание при РАН, на длъжност водещ научен сътрудник в Отдела по история на славянските литератури.

Паралелно с работата си в Института по славянознание през годините чете лекции по история на славянските литератури и култури, фолклор и етнография на славянските народи в Московския държавен университет, Московския държавен институт по международни отношения, Института за руски език „А. С. Пушкин“ и Дипломатическата академия при Министерството на външните работи на СССР. През 1992 г. е избран за доцент, през 1999 г. – за професор. От 2004 г. Игор Калиганов бе завеждащ на основаната от него Катедра за славянски езици и култури, а през 2004–2009 г. и 2009–2014 г. беше декан на Филологическия факултет в Държавната академия на славянската култура (ГАСК) и ръководител на създадения от него в ГАСК Научноизследователски център „Эстрика“ („Славянские культуры: корни и крона“). Проф. Калиганов бе активен участник в множество международни научни форуми в Русия и Европа. Ръководеше (съвместно с проф. А. Милтенова и проф. Дитер Щерн) българско-руско-белгийския проект „Южните и източните славяни: многообразие и взаимодействие на писмените култури XI–XXI век. Виртуален музей“ (2018–2020) по европейската програма ERA NET Rus Plus (<https://sesdiva.eu/proekt>).

Игор Калиганов работеше ползотворно с българските си колеги от Института за литература при БАН и от Софийския университет. Беше член на редколегии и отговорен редактор на руски и международни издания: „България и Русия (XVIII–XXI век). Пътища и кръстопътища“ (София, 2017); „Болгария и Россия (XVIII–XXI вв.). Стереотипи: възникновение, бытование, разрушение“ (Москва, 2019) и „Маршрути на книжовното общуване между източните и южните славяни (XI–XX век)“ (София: ИЦ „Боян Пенев“, 2020). Сътрудничеса на редица периодични издания в България („*Старобългарска литература*“, „*Palaeobulgarica*/Старобългаристика“, „*Bulgarian Historical Review*“, „*Studia Litteraria Serdecensia*“ и др.), в които публикуваше свои проучвания. Проблемите на съвременната българистика неведнъж привличаха критичния му поглед; сред предизвикалите дискусия статии бе „Съвременната българистика: опит за диагноза“ (в сб. „*Българистиката в Европа: настояще и бъдеще*“, София, 2019). Една от последните му публикации в сп. „Българистика“ (47, 2023) бе посветена на неизследвани страни от историята на славистиката и българистиката в Русия: „Академик Н. С. Державин и появата на първия институт за славянознание в Русия: Ленинград, 1931–1934“. Нови елементи от историята на българската литература го вълнуваха до последно – „О первой истории болгарской литературы в славистике (Предыстория и начальный вариант текста А. Н. Пыпина 1865 г.)“ (*Studia Litteraria Serdecensia*, кн. 6, 2024).

Проф. Игор Калиганов обективно и задълбочено, но същевременно увлекателно се стремеше да представи широк кръг проблеми от литературата на южните и източните славяни. В съавторство с Д. Поливянний състави първата хрестоматия с преводи на съвременен руски език на най-ярките произведения на старобългарската литература от IX–XVIII век („Родник златоструйный. Памятники болгарской литературы IX–XVIII веков“, 1990). Сборникът започва с негова студия под заглавие „Тисячелетние традиции болгарской литературы“, в която се проследява историята на старобългарската книжнина и нейната функция като литература посредник, достигнала почти веднага зрялост, създавала образци и стилови характеристики – с уникална роля във формирането на литературите на другите славянски страни. Автор е на над 200 публикации, от които 8 книги (три монографии и пет книги в съавторство). Сред най-значителните и концептуални трудове на Игор Калиганов са монографиите: „Георгий Новый у восточных славян. (Из истории российского сонма святых)“ (Москва, 2000); „Веков связующая нить. (Вопросы истории и поэтики славянских литератур и культур)“ (Москва, 2006) и „Проблемы истории и культуры славянских народов“ (Москва, 2015). Трудовете синтезират не само високата компетентност на автора в областта на славистиката и медиевистиката, но дават отговор на редица спорни въпроси и са несъмнен принос в проучванията за историята на книжовното наследство в европейски контекст.¹ Убежденията на И. Калиганов бяха представени в лекцията „Принятие Болгарией эстафеты Кирилло-Мефодиевского дела от Великой Моравии“, изне-

¹ Пълна библиография: <https://inslav.ru/people/kaliganov-igor-ivanovich>. Вж. и *In memoriam* от същия автор в сп. „Българистика“, 51, 2025, с. 191–197.

сена пред Европейския парламент в Брюксел (24 февруари 2013).

През целия си жизнен и творчески път той изповядваше вярата в непреходните стойности на хуманитаристиката, съхраняването на знанието за изворите. Остави ни като наследство и завет правдивата оценка на историческите източници. Ще ни липсва не само неговата безкомпромисна оценка на фактите, но и общуването с него, добронамерените му участия в проекти и издания, благотворното му колегиално внимание и подкрепа.

Поклон пред светлата му памет!

Анисава Милтенова